

Ћирилица и интернет

Краљево, 27. март 2015.

Слободан З. Пешић

Садржај

Увод

Мали речник интернет појмова

Појам интернационализованих назива домена
(енгл. IDN-Internationalized Domain Names)

IDN на националним писмима

Ћирилички интернет домен **.СРБ**

Хронологија настанка .СРБ домена

Статистика .rs и .срб домена

Предности .СРБ домена

Регистрација .СРБ домена

Питања и одговори

Методологија тестирања

Уместо закључка

Увод

Устав Републике Србије у члану 10 гласи да је ћирилица званично писмо у службеној употреби, а имамо стотине хиљада људи у систему који треба да генеришу милионе докумената, који би били на ћирилици

1993. године завршена стандардизација ћирилице за употребу на рачунарима

Сви сајтови требало да буду на ћирилици, по могућству на српском домену, што би допринело већем присуству ћирилице на интернету.

Несметану употребу ћириличног писма омогућавају ћириличне тастатуре за десктоп рачунаре и софтверске тастатуре за таблет уређаје.

Од 2010. године омогућено је коришћење свих језика

На интернету постоји тренд глобалне локализације

МАЛИ РЕЧНИК ИНТЕРНЕТ ПОЈМОВА

- Интернет (Internet) - глобални електронски комуникациони систем сачињен од великог броја међусобно повезаних рачунарских мрежа и уређаја, који размењују податке користећи заједнички скуп комуникационих протокола.
- Интернет протокол (IP - Internet protocol) - скуп стандарда који омогућавају пренос пакета података између рачунара и других уређаја повезаних на исту или различите мреже.
- IP адреса (IP address) - јединствена нумеричка ознака која је додељена сваком уређају повезаном на мрежу, дефинисана у склопу IP протокола.
- IPv4 (Internet Protocol version 4) - верзија интернет протокола која омогућава 32- битне IP адресе и на којој је још увек базиран највећи део интернет саобраћаја. Састоји се од низа цифара раздвојених тачкама (нпр. 91.199.17.1).
- IPv6 (Internet Protocol version 6) - нова верзија интернет протокола која омогућава 128-битне IP адресе и повећање расположивог броја IP адреса, након што су могућности IPv4 постале недовољне. Састоји се од низа хексадецималних цифара раздвојених двотачкама (нпр. 2001:db8:85a3::8a2e:370:7334).
- Интернет домен (Internet domain) - скуп података који описује јединствену административно-техничку целину на Интернету, према правилима DNS система. Ови подаци могу да буду адресе рачунара, ресурса или сервиса на домену (www, mail, ftp...), називи и адресе DNS сервера, сигурносни подаци за DNSSEC и др. Глобалну видљивост интернет домена омогућава DNS сервис.
- Интернет адреса (Internet address) - јединствена текстуална ознака везана за одређени интернет домен и може да буде URL адреса или адреса е-поште.

МАЛИ РЕЧНИК ИНТЕРНЕТ ПОЈМОВА

- URL (Uniform Resource Locator) – јединствена адреса одређеног ресурса на Интернету, попут појединачне веб стране, фајла или сервиса.
- Адреса е-поште (E-mail address) - јединствена адреса електронског поштанског сандучета, састављена од корисничког имена, знака @ и назива домена (нпр. info@rnids.rs).
- DNS (Domain Name System) - базни интернет сервис, који омогућава превођење текстуалних у нумеричке ознаке и обратно. DNS омогућава једноставније коришћење Интернета, јер је интернет комуникација базирана на нумеричким IP адресама које су људима тешке за памћење. 2/4
- DNS сервер (DNS Server) - уређај који омогућава да се за тражене услуге на одређеном интернет домену добију одговарајуће IP адресе неопходне за комуникацију и размену података у мрежи. DNS сервер ове податке о доменима и IP адресама преузима из збирке података, која се назива DNS зона или DNS табела.
- DNSSEC (DNS Security Extensions) - систем сигурносних стандарда који омогућава проверу интегритета података у DNS систему.
- Назив интернет домена (Internet domain name) - текстуална ознака коју корисник региструје за своје потребе, чиме ствара административно-техничку могућност за видљивост интернет домена под тим називом. Приликом регистрације, назив се уписује у Централни регистар, којим управља Регистар интернет домена. Назив интернет домена је активан када се изврши упис података о регистрацији, укључујући податке о DNS серверима, у DNS табелу Централног регистра и та табела активира на јавним DNS серверима

МАЛИ РЕЧНИК ИНТЕРНЕТ ПОЈМОВА

Назив интернет домена традиционално се записивао словима енглеског алфавета (ASCII код), али је развојем IDN стандарда уведена могућност да називи домена буду и на другим светским језицима и писмима. Назив интернет домена састоји се из низа алфанумеричких сегмената, раздвојених тачкама, сагласних интернет стандардима.

- Домен највишег нивоа (TLD - Top-level domain) - интернет домен који је регистрован на највишем нивоу у DNS хијерархији. TLD се уписују у основној - тзв. коренској зони (DNS root zone), којом управља Интернет корпорација за додељене називе и бројеве (ICANN - Internet Corporation for Assigned Names and Numbers). TLD се увек налази иза последње тачке са десне стране у називу било ког интернет домена нижег нивоа. На пример, у називима домена rnids.rs, bg.ac.rs, google.com... ".rs" и ".com" представљају TLD-ове. ICANN делегира TLD-ове на управљање националним и глобалним регистрима интернет домена. TLD могу да буду генерички (gTLD), национални (ccTLD) и инфраструктурни (нпр .ARPA).
- Домен другог нивоа (SLD - Second-level domain) - интернет домен који је регистрован испод TLD-а и од њега је одвојен тачком. На пример, у називу домена rnids.rs, "rnids" је домен другог нивоа у односу на домен .RS. 3/4
- Генерички домен највишег нивоа (gTLD - generic Top-level domain) - интернет домени везани за опште појмове или скраћенице, а називају се и глобални интернет домени. Првобитних седам gTLD-а имају ознаку од три слова, као скраћеницу која сугерише делатност регистранта назива домена (.COM, .ORG, .NET, .EDU, .GOV, .MIL и .INT).

МАЛИ РЕЧНИК ИНТЕРНЕТ ПОЈМОВА

Од 2000. године су уведени и тзв. нови gTLD, са ознакама од три или више слова, за различите пословне и друге намене (.AERO, .BIZ, .COOP, .INFO, .MUSEUM, .NAME, .PRO, .TRAVEL, .CAT, .TEL, .JOBS, .ASIA, .MOBI, .POST и .XXX). Од 2013. уведено је неколико стотина нових gTLD, број им се стално повећава, а многи од њих су на неенглеским језицима и писмима и називају се IDN gTLD.

- Национални домен највишег нивоа (ccTLD - country code Top-level domain) - интернет домен који је повезан са одређеном државом или територијом. ccTLD се одређује на основу међународне двословне ознаке државе, који према стандарду ISO 3166-2, садржи слова енглеског алфабета (као што је наш .RS домен). Постоје и IDN ccTLD који садрже и слова која не спадају у енглески алфabet (као што је наш .CPБ домен).
- Национални домен другог нивоа (ccSLD - country code Second-level domain) - национални интернет домен који је регистрован испод ccTLD-а и од њега је одвојен тачком (нпр. у називу домена beograd.org.rs, ".org.rs" је ccSLD). Доменски простор ccTLD-ова је најчешће подељен на више ccSLD-ова, који су намењени различитим категоријама регистраната (фирме, организације, образовне установе, појединци, академске установе, државни органи...). У оквиру националног домена .RS постоји шест ccSLD-ова, сваки од њих намењен за одређену делатност регистранта: .CO.RS, .ORG.RS, .EDU.RS, .IN.RS, .AC.RS и .GOV.RS. Такође, и у оквиру националног домена .CPБ постоји шест ccSLD-ова, намењених истоветним групама регистранта: .ПР.CPБ, .ОРГ.CPБ, .ОБР.CPБ, .ОД.CPБ, .АК.CPБ и .УПР.CPБ).

МАЛИ РЕЧНИК ИНТЕРНЕТ ПОЈМОВА

- Интернационализовани назив домена (IDN - Internationalized Domain Name) - назив домена исписан писмом које није енглески алфабет. Постоје IDN ccTLD који су национални домени на националном писму, као што су наш ћирилички .СРБ домен и други домени исписани кинеским, арапским, индијским и осталим писмима.
- Централни регистар (Central Registry database) - централизована збирка података о регистрованим називима интернет домена у оквиру одређеног TLD- а, са подацима о њиховим регистрантима и другим регистрационим подацима. Регистрациони подаци садрже адресе DNS сервера који омогућавају видљивост интернет домена чији назив је регистрован у Централном регистру.
- Регистар интернет домена (Internet Domain Registry) - организација која управља Централним регистром. Централним регистром националних интернет домена .RS и .СРБ управља РНИДС (Фондација „Регистар националног интернет домена Србије“).
- Регистрант (Registrant) - физичко или правно лице које је регистровало назив домена у Централном регистру. То су крајњи корисници назива интернет домена, на одређени временски период.
- WHOIS сервис (WHOIS service) – интернет сервис који омогућава преглед јавно доступних података о регистрованим називима домена у оквиру Централног регистра. Уколико је назив домена регистрован, WHOIS сервис омогућава приказ основних података о регистранту назива домена, као и о административном и техничком контакту, у складу са дефинисаним правилима о доступности података.

МАЛИ РЕЧНИК ИНТЕРНЕТ ПОЈМОВА

- Овлашћени регистар (Registrar) - правно лице или предузетник који је од Регистра интернет домена овлашћен да у Централни регистар уписује податке о регистрацији назива домена, по налогу регистранта.
- Административни контакт (Administrative contact) - физичко или правно лице овлашћено да у име регистранта прима и доставља податке од значаја за регистрацију назива домена и врши измене свих података, осим промене регистранта и административног и техничког контакта и подношења захтева за престанак регистрације назива домена.
- Технички контакт (Technical contact) - физичко или правно лице овлашћено да у име регистранта прима и доставља податке у вези са техничким питањима од значаја за регистрацију назива домена (нпр. подаци о DNS серверима). У пракси је технички контакт најчешће провајдер код кога је хостован интернет сајт за који се региструје назив домена или овлашћени регистар код кога је регистрован назив домена.

Интернационализовани назив домена (ИДН)

- **Интернационализовани назив домена (ИДН)** је назив Интернет домена који садржи барем једну ознаку (енг. *Label*) која је приказана у софтверским апликацијама, у целини или делимично, у писму или алфabetу особеном за поједине језике, као што су: руски, арапски, кинески, хинди или знацима латиничног писма са дијакритицима, као у француском. Ови системи писања су у рачунарима представљени тако што се, за кодирање појединих знакова који се користе у систему писања, употребљава вишебајтни систем кодирања Уникод (Unicode)
- (Domain Name System, скраћено DNS) тренутно може да користи једино доменска имена написана употребом слова која се користе у енглеској латиници (ASCII) Уникод назив доменског имена пролази још једну трансформацију која се назива Пуникод
- (Punycode) пресловљавање. Овим пресловљавањем се поједини Уникод знаци представљају комбинацијом више слова енглеске латинице.

Уникод назив домена

.срб

.пр.срб

.орг.срб

Punycode

.xn--90a3ac

.xn--o1ac.xn--90a3ac

.xn--c1avg.xn--90a3ac

Интернационализовани назив домена (ИДН)

ИДН је првобитно предложио Дирст 1996, а 1998. спровели су га Куанг, Јонг и Тана Систем који се назива *Интернационализација назива домена у апликацијама* (ИДНА) усвојен је као стандард, и спроводи се у неколико домена највишег степена (Top Level Domains – TLD)

- **Пример кодирања у ИДНА**

Кодирање ИДНА може се објаснити на примеру домена *Bücher.ch*.

"Bücher" је немачка реч за "књиге", а .ch је ccTLD за Швајцарску. Овај назив домена има две ознаке, *Bücher* и *ch*. Друга ознака је чист ASCII, те остаје непромењена. Прву ознаку ће обрадити Намергер да би дао *bücher*, а затим ће бити претворена у Пуникод да би добили *bcherkva*. Затим се додаје префикс *xn--* да би произвео *xn--bcher-kva*. Овако је добијена ознака погодна за коришћење у ДНС-у, *xn--bcher-kva.ch*.

- **Примена на домену највишег степена**

Интернет корпорације за додељена имена и бројеве ИКАН (енгл. ICANN) је 2009. одлучио да уведе нову класу домена највишег степена, примењивих на државе, слично правилима за домене највишег степена за кодове држава

Називи домена могу бити сваки жељени низ знакова или симбола особених за неки језик, на не-латиничном писму или другом писму које користи језик да би се обезбедила довољна ликовна јединственост.

Процес увођења ИДН домена за државне кодове отпочео је дугим периодом тестирања на скупу поддомена унутар *test* домена највишег степена. Једанаест домена користе писма или алфабете за свој матерњи језик, попут *δοκιμή*, што на грчком значи *провера*.

IDN на националном писму

- Први интернационализовани домени највишег нивоа (IDN ccTLD) активирани су 2010. за три домена која користе арапско писмо, а представљају Египат, Саудијску Арабију и Уједињене Арапске Емирате.
- Русија је 2010. постала прва држава која је регистровала домен и на ћирилици, са ознаком “.рф”. Србија је друга земља која је 2011. добила свој ћирилички домен “.срб”. Потом је Украјини додељен домен “.укр”, а Бугарска очекује да ће ускоро добити свој ћирилички домен, иако им је одбијен предлог “.бг” (јер сувише личи на бразилски “.br”).
- Национални домени на кинеском писму, у неколико варијанти, активирани су 2010. У међувремену су за већи број арапских и далекоисточних земаља одобрени називи домена на националном писму или су ти процеси у току.
- ВИШЕ ИНФОРМАЦИЈА: [ICANN – Internationalized Domain Names](#)

Ћирилички интернет домен .СРБ

Ћирилички интернет домен .СРБ је нови, други национални домен Републике Србије. Део је породице домена са интернационализованим називима (Internationalized Domain Name – IDN), односно домена чији називи нису написани енглеским алфабетом.

Почетак регистрације .СРБ домена је **27. јануар 2012.** и после руског .РФ то је други интернет домен на свету на ћириличком писму који је могуће регистровати.

Национални интернет домен је ознака територијалне припадности и као такав изузетно је битан за дефинисање интернет идентитета свих који живе и раде у Србији. Захваљујући особености српске ћирилице да једном гласу одговара једно слово, адресе .СРБ домена ће се, за разлику од мноштва домена чији су називи на енглеском алфабету, недвосмислено изговарати управо онако како су и написане. Стога је и слоган кампање за популаризацију коришћења .СРБ домена **“Линкуј као што говориш!”**.

Ћириличке домене може да региструје свако ко жели, без обзира на то да ли поседује одређени .RS домен или не.

Хронологија настанка .СРБ домена

2009. Интернет корпорација за додељена имена и бројеве (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, ICANN – чита се АЈКАН) започела убрзани процес успостављања домена највишег нивоа са интернационализованим именима (Internationalized Domain Name, IDN), односно интернет домене чији називи нису написани енглеским алфабетом.

Влада Републике Србије задужила Министарство за телекомуникације и информационо друштво (МТИД) да предузме потребне активности за добијање ћириличног домена.

2010. Регистар националног интернет домена Србије (РНИДС) започео јавну расправу о потреби постојања ћириличног домена и процедуру за избор локализованог домена највишег нивоа на српском језику и ћириличком писму.

Завршена јавна расправа, анкета и гласање о томе како треба да гласи ћирилички интернет домен Србије. Два предлога са највише гласова интернет заједнице у Србији (“.срб” и “.србија”) послати су на евалуацију ICANN-у.

ICANN прихватио предлог РНИДС-а да ознака .СРБ буде ћирилички домен Србије и доделио ову ознаку нашој земљи за други национални домен на Интернету.

2011. Ћирилички домен .СРБ постао видљив на Интернету.

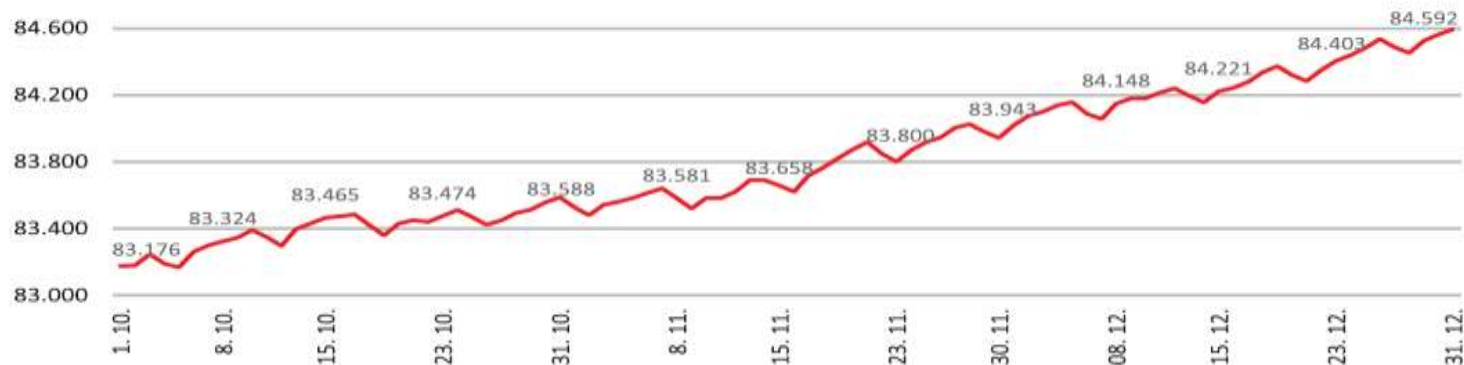
Нова званична интернет презентација РНИДС-а постала и први домаћи сајт на новом националном ћириличком домену, на адреси рнидс.срб.

На седници Скупштине РНИДС-а су усвојени акти који регулишу регистрацију .СРБ домена.

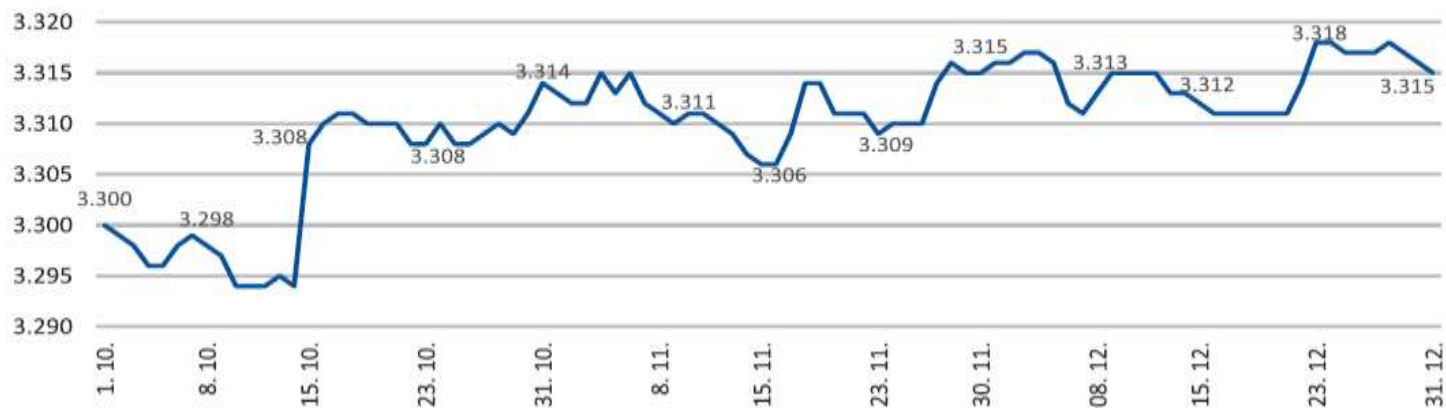
Управни одбор РНИДС-а донео је Одлуку о почетку регистрације .СРБ домена, а као датум је одређен **Дан Светог Саве, 27. јануар 2012.**

Статистика домена

Број регистрованих назива .RS домена, нов-дец 2014.

Број регистрованих назива .СРБ домена, нов-дец 2014.

Предности .СРБ домена

1. Једини интернет домен на свету који омогућава да се адресе сајтова пишу онако како се и изговарају. Захваљујући особености српске ћирилице да једном гласу одговара једно слово, адресе са .СРБ доменом ће се, за разлику од, рецимо, мноштва домена на енглеском алфabetу, недвосмислено изговарати управо онако како су и написане.

2. Остварење уставног права грађана Србије да могу да користе званично писмо и за своје интернет домене. У време када се у развијеним земљама и право на Интернет сматра за основно људско право, када и највеће земље света брину о очувању националног идентитета кроз домене на свом писму, Србија је међу првима направила корак ка успостављању домена на званичном националном писму.

3. Велики број слободних потенцијално занимљивих појмова за називе интернет домена (имена, називи фирми или производа, географски и општи појмови из области културе, историје, уметности...).

4. Географски одређује територију за коју је интернет сајт превасходно намењен. То је битно и за интернет претраживаче, као што су Google или Bing, када имају упит корисника који тражи управо интернет сајт са садржајем из Србије.

5. Постајете члан српске интернет заједнице. Интернет домен је основни чинилац нечијег идентитета на Интернету. Коришћењем националног интернет домена, дефинишете своју припадност локалној интернет заједници.

Регистрација .СРБ домена

Регистрација .СРБ домена се одвијала у два одвојена периода, због поштовања права постојећих регистраната .RS домена, а у складу са [Правилником о почетку рада .срб TLD регистра](#).

За објашњење основних појмова (регистрант, овлашћени регистар, итд) погледајте: [Регистрација .RS домена](#).

Подношење захтева за регистрацију .СРБ домена обавља се преко овлашћених регистара.

Регистрација .СРБ домена је слободна (дакле, могу га регистровати и они који немају већ регистрован .RS домен), по праву првенства (first-come, first-served принцип). То практично значи, да ако пристигну два или више захтева за регистрацију истог .СРБ домена, биће прихваћен само први пристигли захтев.

Регистрација .СРБ домена је могућа у оквиру следећих адресних простора:

- СРБ – за све заинтересоване кориснике, без обзира да ли су правна или физичка лица, домаћа или страна
- ПР.СРБ – за пословне кориснике, без обзира да ли су домаћа или страна правна лица и предузетници
- ОРГ.СРБ – за пословне кориснике који су непрофитне организације, без обзира да ли су домаћа или страна правна лица
- ОБР.СРБ – за пословне кориснике који су образовне установе и организације, без обзира да ли су домаћа или страна правна лица
- ОД.СРБ – за физичка лица, без обзира да ли су домаћа или страна

ПРЕУЗМИТЕ: [Општи услови регистрације ћириличног интернационализованог интернет домена највишег нивоа .срб](#)

Питања и одговори

- **1. Када у браузер укуцам ћириличку адресу, она ми се одмах конвертује у неке чудне знаке и не видим шта ту пише. У чему је проблем?**
- **ОДГОВОР:** IDN домени (у које спада и наш .СРБ) још увек су у тест фази на светском нивоу, тако да неке читаче треба додатно подесити. Упутство за подешавање неколико најчешћих читача (Mozilla Firefox, Microsoft Internet Explorer, Google Chrome, Apple Safari, Opera, Blackberry Browser, Android Browser) може се наћи у документу [“Извештај о тестирању употребе .срб домена-Сигнет”](#), на странама 21. до 26.
- **2. Како ћемо убудуће да пишемо “www” у адресама .СРБ сајтова?**
- **ОДГОВОР:** Технички гледано, уопште није потребно писати “www” у оквиру адресе сајта. То је више остатак првобитне праксе у писању интернет адреса. И сви постојећи сајтови са .RS доменом могу да се пронађу без “www” на почетку, наравно, ако су правилно подешени и DNS сервер и сервер на коме су хостовани.
- **3. Који знаци смеју да буду коришћени у називима .СРБ домена?**
- **ОДГОВОР:** Називи српских ћириличких интернет домена, поред 30 слова српске ћирилице (а-ш), могу да садрже и цифре (0-9) и цртицу (-). Не смеју да садрже цртицу на почетку или крају, као ни две узастопне цртице на трећој и четвртој позицији. Назив .СРБ домена може да садржи највише 63 ASCII знака после ACE компатибилне конверзије (ПОГЛЕДАЈТЕ: [IDN енкодер](#)).
- **4. Шта ће нам уопште још један Интернет домен?**
- **ОДГОВОР:** Чак и ако занемаримо опште познате чињенице да је неопходно штити национално писмо и да су своје IDN домене на националним писмима успоставиле многе земље у свету, остаје још много разлога који се не виде на први поглед. →

Најчешћа питања и одговори

→ Најпре, развој Интернета је такав да ће врло брзо скоро сваки човек морати да има сопствени интернет идентитет. За фирме и организације то је већ сада неопходно.

- С обзиром на заузетост многих појмова, имена и назива у постојећим интернет доменским просторима, увођење .СРБ домена представља правовремено заузимање слободног интернет простора за неке будуће потребе. Постоје озбиљне претпоставке да ће у будућности чак и многи од уређаја које свакодневно користимо имати своју сопствену интернет адресу (футуристички пример: ваш дигитализовани аутомобил са адресом “мојаљутамашина.срб” сам заказује сервис и замену уља :)).
- **5. Зашто ме присиљавате да користим ћирилицу, мене то уопште не занима и не треба ми ћирилични домен?**
- **ОДГОВОР:** Нико нема обавезу да користи ћирилички домен, то је ствар слободе избора регистраната, можете као и до сада да наставите да користите латиничке домене. Дакле, нико вас не присиљава. Напротив, увођење ћириличног домена управо представља пружање истоветних права другим регистрантима који су до сада били онемогућени да користе домене на свом националном писму.
- **6. Да ли ће на сајтовима са .СРБ доменом бити могуће да постоји и садржај на латиници и другим језицима?**
- **ОДГОВОР:** Садржај сајта и његов домен нису директно повезане ствари. Као што сте и до сада на сајтовима са .RS доменом могли да имате садржај на било ком језику и писму, тако ће бити и на будућим сајтовима са .СРБ доменом. Оно што се појављује као нова могућност је да, на пример, подесите да се на домену “rnids.rs” појављује примарно латинични садржај, а на домену “рнидс.срб” примарно садржај на ћирилици.

Питања и одговори

- **7. Зашто је назив домена баш .СРБ?**
- **ОДГОВОР:** Јавна расправа, анкета и гласање о томе како треба да гласи ћирилички интернет домен Србије завршени су 16. јуна 2010. године, тако да више нису предмет расправе.
- (ПОГЛЕДАЈТЕ: [Како треба да гласи ћирилички интернет домен Србије?](#))
- **8. Зашто стално пишете “ћирилички”, када сви пишу “ћирилични”?**
- **ОДГОВОР:** Ако погледате “Правопис српскога језика”, који је 2010. издала Матица српска, видећете да је исправно “ћириличко” или “ћирилско”, а не “ћирилично”.
- **9. Да ли увођење .СРБ домена значи да се укида .RS домен?**
- **ОДГОВОР:** Не. Увођење .СРБ домена само повећава могућност избора. Можете да бирате да ли ћете да имате само један или оба национална интернет домена.
- **10. Желим да ми постојећи сајт на .RS домену буде видљив и са .СРБ адресом. Како то да урадим?**
- **ОДГОВОР:** Потребно је да у хостинг панелу сајта додате .СРБ домен као domain alias, уз постојеће домене везане за тај сајт. Ово треба да обави веб администратор сајта или техничка подршка хостинг провајдера.
- **11. Како да региструјем свој .СРБ домен?**
- **ОДГОВОР:** Регистрација .СРБ домена за крајње кориснике (регистранте) обавља се преко овлашћених регистара (најчешће су то интернет провајдери) који поседују овлашћење Регистра националног интернет домена Србије (РНИДС) за обављање тих послова. Широм Србије постоји [35 овлашћених регистара](#).

Корисно за .СРБ домен

- РНИДС жели да вам помогне да ћирилицу лакше користите у свакодневном раду на рачунарима. На овој стране се налазе потребни фонтови, алати, апликације и практични савети.
- **Ћирилички фонтови**
- Захваљујући Удружењу „Типометар” можете бесплатно да преузмете шест изузетних фамилија ћириличких фонтова: Адамант БГ, Lovely BG, Неопланта БГ, Платан БГ, Ресавска БГ и Ресавска БГ Санс.
- ПРЕУЗМИТЕ: www.tipometar.org/aktuelno/akcija!/PlatanBG/Index.html
- **Конвертори кодних распореда**
- Алате за конвертовање кодног распореда, из ћирилице у латиницу и обратно у MS Office програмима, можете бесплатно да преузмете са сајта “Практикум на Вебу”.
- ПРЕУЗМИТЕ: www.praktikum.rs/office/download/default.asp#cnv
- **Алат за транслитерацију**
- Microsoft Office 2003 Transliterator је програмски додатак за пресловљавање који омогућава да селектујете део текста у MS Word 2003 и MS PowerPoint 2003 да бисте га конвертовали из ћирилице у латиницу и обрнуто. Проверено ради и са Word 2007 и PowerPoint 2007.
- ПРЕУЗМИТЕ: www.microsoft.com/download/en/details.aspx?displaylang=en&id=1438
- **Еквивалентни .СРБ домени**
- Током периода права прече регистрације .СРБ домена, сваки корисник појединачног .RS домена да има право да региструје један њему одговарајући ћирилички .СРБ домен, који се бира између резервисаних назива .СРБ домена који су формирану у складу са посебним правилима. Да бисте сазнали како може да изгледа ваш ћирилички домен, можете да посетите нашу страницу посвећену [еквивалентним .СРБ доменима](#).

Корисно за .СРБ домен

- **IDN енкодер**
- Ако желите да погледате како ћирилички домен изгледа кад се из Unicode IDN формата, који препознају интернет читачи (нпр. Internet Explorer), промени у ACE (ASCII Compatible Encoding) формат, који препознају DNS сервери, можете посетити нашу страницу посвећену [IDN енкодеру](#).
- **Тестирање .СРБ домена**
- РНИДС је у периоду јул-новембар 2011. ангажовао две независне екипе за **тестирање различитих аспеката коришћења .СРБ домена у свакодневной употреби**, као што су:
 - Употреба .СРБ домена на постојећим интернет презентацијама
 - Подешавање веб платформи за рад са .СРБ доменима
 - Подешавање DNS сервера
 - Приступ .СРБ презентацијама из различитих интернет прегледача и са различитих рачунарских платформи
 - Приступ .СРБ презентацијама са мобилних уређаја
 - Подешавање и употреба адреса е-поште на различитим серверским платформама и клијентским платформама
- [Пројекат тестирања ћириличног .СРБ домена](#) (Сигнет ЦС, Београд), PDF, 1,52 MB
- [Резултати тестирања подршке интернационализованим доменским именима код клијентских и серверских апликација](#) (Електротехнички факултет, Београд) , PDF, 335 KB

Фондација "Регистар национално интернет домена Србије"

rnids.rs
рнидс.срб

Дом домаћих домена

domen.rs
домен.срб

Дан интернет домена Србије

dids.rs
дидс.срб

Програм подршке пројектима популаризације Интернета (4ПИ)

4pi.rs
4пи.срб

Теслина визија Интернета

teslinavizijainterneta.rs
теслинавизијаинтернета.срб

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ:

linkedin.com/company/rnids

facebook.com/rnids

twitter.com/rnids

flickr.com/rnids

slideshare.net/rnids

youtube.com/rnidsonline

ОВЛАШЋЕНИ
РЕГИСТАР

Овлашћени регистри
rnids.rs/registri

Whois упит
rnids.rs/whois

Приступање РНИДС-у
rnids.rs/pristupanje

Публикације
rnids.rs/publikacije

Методологија тестирања

- Тест домени: **тест.орг.срб** и **тест.обр.срб**
- Тестира се:
 - Подешавање веб сервера
 - Подешавање ДНС сервера
 - Употреба веб прегледача
 - Приступ са мобилних уређаја
 - Подешавање и употреба е-поште

Проблеми

- ASCII vs Unicode
- (прелазно решење: Punycode)
- Spoofing / Phishing (ebay.com vs EBAУ.COM)
- Недостатак стандарда за е-пошту
- Терминологија

Punycode

Уникод назив домена	Punycode
.срб	.xn--90a3ac
.пр.срб	.xn--o1ac.xn--90a3ac
.орг.срб	.xn--c1avg.xn--90a3ac
.обр.срб	.xn--90azh.xn--90a3ac
.од.срб	.xn--d1at.xn--90a3ac
.акм.срб	.xn--80aug.xn--90a3ac
.вл.срб	.xn--b1as.xn--90a3ac

ДНС сервери

- BIND: не подржава ИДН стандардно, потребно коришћење ИДН библиотека (idnkit, libidn)
- Microsoft DNS: подржава Уникод, недоследна подршка за ИДН

Веб сервери

- Apache: користити Пуникод називе
- Microsoft IIS: подржава ИДН! (од верзије 7)
- cPanel: користити Пуникод називе

Веб прегледачи (browsers)

- Mozilla Firefox: стандардно искључено
- MS Internet Explorer: поставити језичка подешавања
- Google Chrome: подешавање језика
- Apple Safari: додавање на белу листу
- Opera: потребно подешавање за мешане називе

Мобилни прегледачи

- Apple Safari: није могуће приступити системским датотекама
- Blackberry Browser: недостатак ћириличне тастатуре
- Google Android Browser: подршка непотпуна, недостатак ћир. тастатуре

Инт. Е-пошта

- Проблем: непостојање стандарда
- Различита правила за локални део и доменски део

локални.део @ доменски.део

Сервери е-поште

- MS Exchange: непостојећа подршка, нема званичне документације
- Exim: подршка за Пуникод енкодиране домене
- Exim + cPanel: аутоматска подршка (Punycode)

Клијенти е-поште

- MS Outlook: пуна подршка
- MS Outlook Web Access: непотпуна подршка, само Пуникод
- MS Hotmail: непотпуна подршка (Пуникод)
- Google Gmail: немогуће слање поште, само пријем (Пуникод приказ)
- Yahoo Mail: најпотпунија ИДН подршка!
- Horde, RoundCube, Squirrel Mail: пуникод; проблем при логовању
- Mozilla Thunderbird: непостојећа подршка, само пријем

Мобилни клијенти е-поште

- Apple Mail (iOS): проблематична подршка при слању
- Blackberry Mail: солидна подршка, недостатак ћириличне тастатуре
- Android Mail: солидна подршка, исти проблем (ћир. тастатуре)
- Google AdWords: подршка од 2011.

Уместо закључка

Популаризација .срб домена

Контакт са произвођачима софтвера

Алати за Пуникод превођење на сајту РНИДС-а

Обавезна употреба .срб у државним установама

Стручна расправа о терминологији

Укључити се у проблем стандарда Инт. е-поште